

Det kongelige barne-, likestillings- og inkluderingsdepartement
Att: Marit Lorentzen
postmottak@bld.dep.no

Oslo, 17.01.2013

Vår ref.
44122/HS33

Deres ref: 12/6969

Høring NOU 2012:15 Politikk for likestilling

Vi viser til høringsbrev av 12.10.2012.

Likestillingsutvalgets hovedmandat har vært å utrede norsk likestillingspolitikk, analysere status, peke på utfordringer og dilemmaer og komme med anbefalinger. NOU 2012:15 er andre del av det samlede arbeidet til Likestillingsutvalget, hvor første del var NOU 2011:18 Struktur for likestilling. I NOU 2011:18 foreslo Likestillingsutvalget en del strukturelle tiltak som for eksempel opprettelsen av ett nytt likestillingsdirektorat, som Spekter ikke støtter. Vi ser at flere av forslagene i den gjeldende høringen bygger på at strukturelle tiltak fra NOU 2011: 18 gjennomføres. Vårt høringssvar må derfor ses i nær sammenheng med vårt høringssvar til NOU 2011:18.

Etter Spekters syn har den aktive likestillingspolitikken som er ført i Norge de siste 40 årene vært avgjørende for likestillingen mellom kjønnene og for at vi har utviklet den velferdsstaten vi har i dag. En fortsatt aktiv likestillingspolitikk vil også være det viktigste virkemiddelet for å sikre samme nivå på velferdstjenestene framover. Behovet for politiske tiltak er tydelig når vi ser den mangel på arbeidskraft som etter hvert vil ramme flere sektorer. Bare i helse- og omsorgssektoren vil vi i følge SSB mangle 57 000 helsefagarbeiderårsverk og 28 000 sykepleierårsverk i 2035. Dette er tradisjonelle kvinneyrker hvor svært mange i dag jobber deltid, og hvor mye av løsningen ligger i at flere må jobbe heltid. Dette er i tillegg til en bemanningsutfordring, en av de største likestillingspolitiske utfordringer vi har.

Som kjent er det fortsatt svært mange kvinner som velger å arbeide deltid. Omlag 90 prosent av deltiden er frivillig, og deltiden får konsekvenser for kvinners inntekt og selvstendighet. Regjeringen har nylig foreslått en del tiltak for å redusere andelen *ufrivillig* deltid. Spekter vil avgi et eget høringssvar på disse forslagene, jf høringsbrev fra Arbeidsdepartementet av 13.12.12. Den ufrivillige deltiden er imidlertid et adskillig mindre problem enn den frivillige deltiden, og det burde det vært betydelig mer politisk oppmerksomhet rundt. En undersøkelse foretatt av Norstat på vegne av Spekter, viser at nær halvparten av de spurte kvinnene i deltidsstillinger ønsker å jobbe mer dersom de hadde hatt en arbeidstidsordning som var mer tilpasset deres livssituasjon. Dette viser at dersom kvinner får tilrettelagt arbeidstiden mer i forhold til egne behov og ønsker, vil samfunnet få en stor gevinst i retur i form av økt arbeidsmengde. Det vil i tillegg være god likestillingspolitikk.

Spekter mener Likestillingsutvalget burde diskutert dette grundigere. I stedet velger utvalget å si at deltid ikke kan reduseres til et spørsmål om friheten til å velge arbeidstid. Utvalget ønsker videre ikke å ta stilling til ”disse partsdefinerte temaer”. Til det er det å si at det meste knyttet til både lønns- og arbeidsvilkår i arbeidslivet er lov- og/eller tariffbestemt. Selve prosessen for etablering av arbeidstidsordninger er lovregulert. Kvinners valg av arbeidstid henger nøye sammen med arbeidstidsordningene. At utvalget ikke diskuterer dette nærmere, gjør utredningen mangelfull.

I forbindelse med Stortingsmelding 29 (2010-2011) ”Felles ansvar for eit godt og anstendig arbeidsliv”, la Spekter frem et forslag til et nytt kapittel om arbeidstid. Spekter mener et av de viktigste tiltakene for å øke kvinners arbeidstilbud framover, er å utvikle arbeidstidsordninger som i større grad er i samsvar både med arbeidstakernes, virksomhetenes og samfunnets behov. Dette er også etter vår mening det tiltaket som vil ha størst likestillingspolitisk effekt.

Innsatsområde: Valgfrihet

Landsdekkende program for frie utdanningsvalg.

Spekter er enig i at det trengs en innsats for å endre de kjønnsstereotypiske yrkesvalgene og at dette arbeidet må begynne tidlig i utdanningsløpet. Dette arbeidet er imidlertid ikke avhengig av et nytt likestillingsdirektorat, men kan utvikles innenfor allerede eksisterende systemer, for eksempel Utdanningsdirektoratet som i dag har ansvar for utviklingen av barnehage, grunnskole og videregående opplæring. Skolens rådgivningstjeneste vil spille en viktig rolle, og man bør vurdere om det trengs en styrking og profesjonalisering av denne funksjonen på bred basis, samt styrke samarbeidet mellom utdanningsinstitusjoner og arbeidsliv.

Likestillingsstipend

Utvalget foreslår at det etableres en ordning med likestillingsstipend for det underrepresenterte kjønn på nærmere utvalgte, og svært kjønnskjeve studieretninger i videregående opplæring og høyere utdanning.

Spekter er ikke negative til slike incentivordninger, men pr i dag finnes lite erfaring og få evalueringer av de eksisterende ordninger. Vi tror heller ikke at denne type ordninger vil være utslagsgivende når det gjelder å endre det kjønnsdelte arbeidsmarkedet, men at slike ordninger i visse tilfeller kan benyttes sammen med andre tiltak.

Trepartsavtale for likestilling i arbeidslivet

Utvalget anbefaler at det etableres en trepartsavtale for likestilling i arbeidslivet, etter mønster av IA-avtalen og at avtalen bør forankres både på nasjonalt og lokalt nivå. Utvalget mener avtalen bør bygges opp rundt aktivitetspliktene i likestillings- og diskriminerings-lovgivningen.

I utgangspunktet stiller Spekter seg positiv til nærmere samarbeid mellom myndighetene og arbeidslivets parter. Spekter mener likevel at en trepartsavtale, slik den er skissert i utredningen, vil være lite hensiktsmessig i forhold til å møte de utfordringene vi står overfor, både med hensyn til å utnytte ubrukt arbeidskraft og å løse problemene med for mye deltidsarbeid og utjevne balansen i kjønnsstereotype yrker. En trepartsavtale etter mønster av IA-avtalen vil være svært kostbar og utløse nye byråkratiske systemer, uforholdsmessig mye ressursbruk, sett i forhold til hva man kan forvente av effekten av en slik avtale. Det vises for øvrig til vårt hørings svar til NOU 2011:18 Struktur for likestilling, hvor vi har pekt på at økt kontroll- og rapporteringsaktiviteter ikke har påviselig effekt, men at det kun vil påføre virksomhetene arbeids- og kostnadskrevende administrative oppgaver.

Spekter mener en styrket dialog mellom arbeidslivets parter og myndighetene om likestillings- og inkluderingsspørsmål kan og bør ivaretas innenfor allerede etablerte fora, som for eksempel i Arbeidslivs- og pensjonspolitisk råd.

Innsatsområde: Fordeling

Selvstendig rett til uttak av foreldrepenger for fedre

Utvalgets flertall anbefaler at fedre gis selvstendig rett til uttak av foreldrepenger og omfang av foreldrepenger basert på egen stillingsgrad. Forslaget innebærer at gjeldende aktivitetskrav for mor når far tar ut foreldrepenger utover fedrekvoten, bortfaller.

Spekter støtter utvalgets flertall i at fedre skal gis selvstendig rett til uttak av foreldrepenger og omfang av foreldrepenger basert på egen stillingsgrad.

Foreldrepengerperioden etter fødsel deles i tre like store deler

Utvalget anbefaler at foreldrepengerperioden etter fødsel deles i tre like store deler: en mødrekvote, en fedrekvote og en fellesdel som foreldrene fritt kan dele mellom seg.

Spekter støtter forslaget om tredeling av foreldrepengerperioden. Det vil etter Spekters mening virke utjevnende på kvinner og menns stilling i arbeidslivet.

Spekter kan også forstå utvalgets forslag om å øke engangsstønaden til 2G, men vil påpeke at en høyning av beløpet vil kunne virke mot arbeidslinjen og føre til at det blir mindre attraktivt å delta i arbeidslivet for enkelte grupper som allerede har lav yrkesdeltakelse, for eksempel kvinner i innvandrergupper.

Omsorgspenger ved nære pårørendes sykdom

Utvalget anbefaler at det innføres rett til omsorgspenger i 10 dager ved omsorg for nære pårørende tilsvarende omsorgspenger ved barns sykdom. Kostnadene anslås til mellom 1,1 – 1,3 mrd kroner, og det forslås at kostnadene belastet arbeidsgiver.

Spekter kan ikke se at forslag vil få den tiltenkte effekt. Det er flest kvinner som påtar seg omsorgsoppgaver i dag, og vi kan vanskelig se at tiltaket gir incitament til å endre adferd. Tvert i mot er det fare for at det forsterker kjønnsrollemønsteret i forhold til hvem som tar ansvar for omsorgen.

Det er uansett urimelig at en slik ordning skal belastes virksomhetene. Dersom det skal etableres slike ordninger, må det belastes folketrygden.

Innsatsområde: Sårbarhet

Fri rettshjelp i diskrimineringssaker for domstolene.

Likestillingsutvalget anbefaler at fri rettshjelp uten behovsprøving gis til den private part i diskrimineringssaker i saker der Likestillings- og diskrimineringsombudet anbefaler dette. I slike saker bør ombudet som hovedregel opptre som partshjelper i saker for domstolen.

Spekter støtter ikke dette forslaget og mener at det er betenkelig å særbehandle denne gruppen ved å gi lempeligere regler for fri rettshjelp.

Det lovregulerte diskrimineringsvernet er sterkere i Norge enn i mange andre land. Som eksempel kan nevnes reglene om likebehandling i arbeidslivet som trådte i kraft 1. mai 2004,

lov om forbud mot diskriminering på grunn av etnisitet, religion mv, som trådte i kraft 1. januar 2006 og lov om forbud mot diskriminering på grunn av nedsatt funksjonsevne som trådte i kraft 1. januar 2009.

Det er allerede etablert såkalte lavterskeltilbud når det gjelder diskriminering, dvs ombud og nemnd. Disse instansene behandler saker og konkluderer med hvorvidt det har forekommet diskriminering eller ikke. Vi kan trygt legge til grunn at deres uttalelser har en rettsskapende virkning som bidrar til å gjøre diskrimineringsvernet effektivt. Denne mekanismen er langt viktigere for diskrimineringsvernet enn at den enkelte får økonomisk kompensasjon i den enkelte sak.

Med vennlig hilsen
Arbeidsgiverforeningen Spekter

Anne-Kari Bratten (sign)
Viseadministrerende direktør